

AINEVALDKOND “KEEL JA KIRJANDUS”

1. Üldalused

1.1. Keele- ja kirjanduspädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk Vabakoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, see tähendab

- suutlikkust mõista eakohaseid ilukirjandustekste ja nende osatähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos;
- tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja iseenda identiteedi alust;
- keeleteadlikkust;
- oskust end vastavalt suhtlussituatsioonile ja keelekasutuseesmärkidele nii suuliselt kui ka kirjalikult väljendada;
- arusaamist, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotleme, et Pärnu Vabakooli lõpetaja:

- 1) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 2) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ning oma identiteedi olulise osana;
- 3) on omandanud põhiteadmised keelest ning õigekirjaoskuse;
- 4) on keeleteadlik, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii klassis, hommikulaulmisel, muusikalis, loovtööde ettekandmisel jm, arvestades kultuuris väljakujunenud keelekasutustavasid;
- 5) kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- 6) väärtustab loovtegevusi kui eneseväljendusviise ning oskab oma loomingu aspekte teistega jagada;
- 7) kasutab asjakohaselt eri suhtluskanaleid; suudab leida, kriitiliselt hinnata ning kasutada teavet meediast ja internetist;
- 8) tunneb ja väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahvuslikku pärimuskultuuri kui ka kodumaa kultuuritraditsioone ning kultuurilist mitmekesisust;
- 9) on lugenud eakohast väärtkirjandust, kujundanud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastanud mõtte- ja tundemaailma, arenenud isiksusena;
- 10) tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab teose sisu ning hindab selle kunstilisi väärtusi;
- 11) suudab kujundada ja väljendada oma isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- 12) väärtustab ausust ja õiglust ning inimväärikat ja vastutustundelist käitumist;
- 13) oskab õppida, hangib teavet eri allikatest ning kasutab sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

1.2. Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna õppeained on eesti keel, kirjandus ja draamaõpetus. Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassis, kirjandust 5.–9. klassis, draamaõpetust 4.–5. klassis.

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									Kokku
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	
Eesti keel	7	6	6	6	4	3	2	2	3	39
* Draamaõpetus				*1	*1					*2
Kirjandus					2	2	2	2	2	10

*4. ja 5. klassi draamaõpetus on nii mahu kui sisu poolest kooli eesti keele õppekava osa.

1.3. Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Keel on rahvuskultuuri ja rahvusliku identiteedi kandja. Keele valdamine kõnes ja kirjas on inimese mõtlemisvõime kujunemise, vaimse arengu ning sotsialiseerumise alus ja eeldus. Eesti keele hea valdamine on eduka õppimise eeldus kõigis õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi ning saab lugemise, kirjutamise ja suhtlemise kogemusi. Teadmiste ning kogemuste alusel kujuneb temast põhikooli lõpuks teadlik, aktiivne ja vastutustundlik lugeja, kirjutaja ning suhtleja.

Ainevaldkonna õppeained toetavad eeskätt õpilase emakeele- ja kirjanduspädevuse ning kommunikatiivsete oskuste arengut, kuid ka tema identiteedi ja enesetunnetuse kujunemist, kultuurilist ja sotsiaalset arengut ning ettevõtlikkust ja loovust.

1.–4. klassis arendame eesti keele õppes kõiki keelelisi osaoskusi (kõnelemine, kuulamine, lugemine, kirjutamine) ja õigekeelsust. Osaoskusi ja õigekeelsust arendame nii teabe- ja tarbetekstide kui ka ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu.

Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne käsitusviis ning keeleliste osaoskuste arendamine. Kirjandustundides kujundame õppija kirjandushuvi ja lugejavõimeid ning kõlblis-emotsionaalset arengut loetud kirjandusteoseid mõtestades, kuid vaatleme ka ilukirjanduskeele eripära ning arendame suulist ja kirjalikku väljendusoskust.

Eesti keele ainekava Vabakoolis sisaldab II kooliastmes ka draamaõpetuse moodulit, mis toetab muusikalitraditsiooni, suulist eneseväljendust ja loovust. Samuti on draamaõpetus tihedalt lõimitud sotsiaalainete-, kunsti-, tehnoloogia-, võõrkeelte ja kehalise kasvatusvaldkonnaga.

Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on avar tekstikäsitlus, mis hõlmab nii suulisi kui ka kirjalikke tarbe- ja ilukirjandustekste, samuti pildilisi, graafilisi ning teist liiki tekste. Ainevaldkonna õppeainete koostoimes omandab õppija teiste ainete õppimiseks vajalikke kuulamis-, kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstrateegiaid, kujuneb soov ning oskus oma mõtteid väljendada.

Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua arendame teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu. Eesti keelt ja kirjandust õppides omandab laps keelise suhtluse oskused ja vilumused, õpib oma mõtteid ning tundeid väljendama, kuulnud ja loetut analüüsima ning kogutud teavet üldistama. Kirjanduslike tekstide lugemine ja käsitlemine tundides avardab õpilaste kultuuri- ja elukogemust, rikastab sõnavara, soodustab kirjandushuvi ning lugejavõimete ja isiksuse arengut.

Keeleliste osaoskuste lõimimise tulemusel arenevad õpilaste mõtlemisvõime, suhtlusoskus ja enesetunnetus. Õpilane on võimeline eetilisel, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, teadlikumalt õppima ja tegutsema.

Ainevaldkonna “Keel ja kirjandus” traditsioonid Vabakoolis on

- 1) sügis- ja jõululaat;
- 2) eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamine;
- 3) kõnevõistlus;
- 4) keeltenädal;
- 5) muinasjututunnid ja muinasjutuõõ;
- 6) ülekooliline muusikal;
- 7) loovtööd;
- 8) õpioskuste tuleproov;
- 9) Eesti Vabariigi pidulik aktus;
- 10) omaloominguleht;
- 11) osalemine ülelinnalisel emakeelepäeval ja teistel ülelinnalistel sündmustel;
- 12) projektide kirjutamine;
- 13) ettekanded hommikulaulmisel.

1.4. Üldpädevuste kujundamise võimalusi

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundame õppijas kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi, neist olulisemad on Pärnu Vabakoolis enesemääratlus- ja ettevõtlikkuspädevus. Teeme seda erinevate tekstide lugemise, nende üle arutlemise reflekteerimise ja kirjutamise kaudu ning kasutades mitmesuguseid koostöövorme (ühisarutelud, projektid jne). Saavutatud üldpädevused kajastuvad tekstiloomes, esitlustes, arutlustes. Pädevustes eristatava nelja omavahel seotud komponendi – teadmiste, oskuste, väärtushinnangute ning käitumise kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes oma väärtushinnangute, enesekehtestamisoskuse ning partnerlusega loob sobiva õpikeskkonna ning mõjutab õpilaste väärtushinnanguid ja käitumist.

Enesemääratluspädevus

Tekstide üle arutledes kujundame õpilastes positiivset minapilti. Õpilukordades loome võimalused suhestuda käsitletavate teemadega, loovülesannete kaudu toome esile õpilaste eripärad ja anded, vormime maailmavaadet. Õpitulemuste üle arutledes ja kujundava hindamise dialoogis täiskasvanuga kujuneb eneseteadlikkus.

Ettevõtlikkuspädevus

Ettevõtlikkuse ning vastutustunde kujunemist toetame nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamisega, nende suhtes seisukoha võtmise ja neile lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka loovtöodes. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Kirjandusõpetuses kujundame kõlbelisi ja esteetilis-emotsionaalseid väärtusi ning kultuuriväärtuste mõistmist ilukirjandus- ja aimetekstide kaudu. Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keele kui rahvuskultuuri kandja tähtsust, keeleoskust kui inimese identiteedi olulist osa. Keeleõpetuses väärtustame funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

Keele- ja kirjandustundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundame koostööoskust, julgustame oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundame oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.

Õpipädevus

Keele- ja kirjandustundides arendame kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erinevatest allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus

Keele-, kirjandus- ja draamatundides kujundame suulise ja kirjaliku suhtluse oskust, suhtluspartneri ja tema suulise ja kirjaliku kõne mõistmist, suhtluspartneriga arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust. Õppetegevuse ja õppetekstide kaudu paneme aluse õpilaste diskuteerimis- ja väitlemis- ning tänapäevasele kirjaliku suhtlemise oskusele.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

Teabetekstide abil arendame oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Vanemates tekstides kasutatud mõõtühikute teisendamise kaudu edendame arvutusoskust. Õppija õpib eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.

1.5. Õppeainete lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeained toetavad pädevuste saavutamist teistes valdkondades. Keele- ja kirjandustundides arendavad õpilased kõikides õppeainetes vajalikku suulist ja kirjalikku väljendus- ning suhtlusoskust, õpivad lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendavad kirjandustekste lugedes sõnavara ning avardavad maailmapilti; õpivad kirjutama eri tüüpi tekste, kasutades sobivaid keelevahendeid, termineid ning stiile; õpivad koostama ja vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjuvad kasutama eri liiki sõna- ja käsiraamatuid.

Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi kujundame nii keele ja kirjanduse valdkonna kui ka teiste ainete õppes, töötades sisult erinevate tekstidega, samuti diskussioonide ja väitluste kaudu. Lõimingut toetab elementaarsete õigekirjanõuete järgimine teiste ainevaldkondade tundides.

Võõrkeeled

Eesti keele õpetuse kaudu arendame õpilaste kirjalikku ja suulist eneseväljendus- ning arutlusoskust, oskust luua tekste ning neist aru saada. Võõrkeelte õppimisel on abiks eesti keele tundides omandatud keelemõisted. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist. Maailmakirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu. Õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi selle keele maa ja kultuuri ning ka kirjanduse originaalkeeles lugemise vastu.

Matemaatika

Õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained

Loodusteaduslike õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tööd tekstiga. Kohanimede ning loodusnähtuste ja -objektide nimetuste õigekirja kinnistatakse keele- ja kirjandustundides. Loodusteemalised tekstid õppe- ning ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist ja kujutluspiltide teket ning võimendavad seeläbi emotsionaalset mõju lugejale.

Sotsiaalsained

Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Sotsiaalainete õppimise käigus omandatud teadmised ajaloost, ühiskonna arengust ja toimimisest ning inimese staatusest ühiskonnas toetavad kirjandusteoste käsitlemisel ühiskondlike probleemide ja inimsuhete mõistmist. Keeletundides õpib õpilane riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimede õigekirja norme, mida ajaloo- ja ühiskonnatundides kinnistab konkreetsete näidete varal.

Kunstiained

Kunstiainete õpet toetab lähenemine kirjandusele kui kunstiainele. Kirjandusteose analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete ja audiitiivsete komponentide eritlemist ja analüüsi. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest. Kirjanduse ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitus.

Kehaline kasvatus

Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundame tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageerime tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

Tehnoloogia

Õppe- ja teabetekstide kaudu kujundame oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte, kasutada eetilisel nüüdisaegseid tehnoloogiaid oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonna kujundamisel ning järgida tehnilisi vahendeid kasutades ohutus- ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Ainevaldkonna „Keel ja kirjandus“ traditsioonid Pärnu Vabakoolis lõimuvad teiste ainevaldkondadega:

- 1) sügis- jõululaat ühendavad matemaatika-, looduse-, kunsti-, sotsiaalainete, tehnoloogia- ja kehalise kasvatus valdkonda;
- 2) eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamine seob keele ja kirjanduse valdkonda sotsiaalainete, kunsti- ja loodusainete valdkonnaga;
- 3) kõnevõistlus, ettekanded hommikulaulmisel, loovtööd ja õpioskuste tuleproov hõlmavad kõiki ainevaldkondi;
- 4) keeltenädal lõimub võõrkeelte ja sotsiaalainete valdkonnaga;
- 5) muinasjututunnid ja muinasjutuõ on seotud tehnoloogia- ja sotsiaalainete valdkonnaga;
- 6) ülekoolliline muusikal ühendab võõrkeelte, kunsti-, tehnoloogia-, sotsiaalainete ja kehalise kasvatus valdkonda;
- 7) Eesti Vabariigi pidulik aktus seob keele ja kirjanduse valdkonda sotsiaalainete ja kunstivaldkonnaga.

1.6. Läbivate teemade rakendamise võimalusi

Õppekava läbivaid teemasid peame silmas valdkonna õppeainetes eesmärkide seadmisel, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine

Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendame õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendame suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi. Suuname õppijat kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel.

Õppetegevus võimaldab töömaailmaga ka vahetult kokku puutuda (nt õppekäigud ettevõttesse, ainevaldkonnaga seotud ametite tutvustus). Kujundame oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhime õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus

Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetame õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus

Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suuname õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet

Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpib õppija lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundame arusaama kultuuride erinevustest, aga ka tõdemuse inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskkond

Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloomise eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon

Õpiülesannete lahendamiseks suuname õppija teadlikult kasutama infoühiskonna võimalusi, otsima alternatiivseid lahendusi, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus

Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pöörame tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundame julgust astuda välja taunimisväärtuste tegude ja hoiakute vastu.

1.7. Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

- 1) lähtume õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaines seatud eesmärkidest, taotletavatest õpitulemustest ja õppesisust ning toetame lõimingu teiste õppeainete ja põhiteemadega;
- 2) taotleme, et õpilaste õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas ja jaotub õppeaasta jooksul ühtlaselt, nii et jääb piisavalt aega ka puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldame õpilastel õppida üksi ja koos teistega (paaris- ja rühmatööd), et toetada nende kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestame õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutame diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad sobiva pingutusega õppida;
- 5) kasutame info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) kasutame mitmekesist õppemetoodikat, sealhulgas aktiiv- ja ühisõpet (rollimäng, loovtöö, arutelu, väitlus, õpimapi ja uurimistöo koostamine, omaloomingu esitamine, CL meetodid jne);
- 7) laiendame traditsioonilist õpikeskkonda (arvuti/multimeediaklass, muuseum, näitus, raamatukogu, ettevõtte, loodus jne);
- 8) rakendame õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, loomekonkursid, konkurssideks valmistumine, projektõpe jne), pidades oluliseks sotsiaalse kompetentsuse saavutamist;
- 9) arendame õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid.

Õppesisu käsitlemisel teeb aineõpetaja valiku arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, üld- ja valdkondlikud ning ainepädevused on saavutatavad.

1.8. Hindamise alused

Ainekavas kirjeldame õpitulemusi õppeaines kooliastmete kaupa kahel tasandil: üldised õpitulemused õpetamise eesmärkidena ja õpitulemused osaoskuste või moodulite kaupa. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Õpitulemusi hindame sõnaliste hinnangute (1.-8. klass) või tähthinnetega (9. klass). Vabakoolis lähtume kujundava hindamise põhimõtetest. Peame oluliseks enesehindamist. Oluliseks vahendiks on siin teadliku õppija mapp ning õppija enesehindamislehed klasside ja

veerandite kaupa. Kaks korda õppeaastas kirjutab õpilane kokkuvõtva enesehinnangu, analüüsides oma arengut aineti. Oma aineteadmisi, oskusi ning pädevusi analüüsib õpilane kaks korda aastas ka arenguveestlustel.

Hindame õppija teadmisi ja oskusi suuliste vastuste, sealhulgas esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Hindamisel lähtume põhikooli riikliku õppekava üldosa vastavatest sätetest.

Eesti keele õppimise tulemuste kokkuvõtva hindamise vormiks on kompleksne arvestuslik töö õppeaasta lõpus.

I kooliastmes hindame õpilase:

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist;
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, teksti mõistmist ja vabalugemist;
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja kirjalikku tekstiloomet.

II ja III kooliastmes hindame õpilase:

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust;
- 2) tekstide vastuvõttu;
- 3) tekstiloomet;
- 4) tekstide õigekeelsust.

Kirjanduse õpitulemusi hindame eesti keele õppes eraldi alates 5. klassist.

II kooliastmes hindame:

- 1) teoste lugemist ning tutvustamist;
- 2) jutustamist;
- 3) tekstide tõlgendamist ja analüüsi, kirjandusliku kujundi mõistmist;
- 4) teksti esitust ja omaloomingut.

III kooliastmes hindame

- 1) iseseisvat lugemist ja eri viisidel jutustamist;
- 2) teksti tõlgendamist, analüüsi ja mõistmist;
- 3) teksti esitust ja omaloomingulisi töid.

Kirjalikes kirjandusülesannetes parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu.

1.9. Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab keele ja kirjanduse valdkonna ainete õpet:

- 1) klassis, kus saab mööblit ümber paigutada liikumistegevusteks ning rühmatööks (nt dramatiseeringud, õppemängud);
- 2) kooli raamatukogus ning väljaspool kooli vastavalt kooli õppekavas sätestatule.

Kool võimaldab:

- 1) klassiruumis kasutada õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni;
- 2) kasutada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sealhulgas veebisõnaraamatuid.

2.1 Eesti keel

2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Eesti keele õpetusega taotleme, et õpilane:

- 1) omandab põhiteadmised eesti keelest kui soome-ugri keelest ja eesti keele õigekirjaoskuse, tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasiõppimisel;
- 2) mõistab keele tähtsust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina, arendab keeleoskust, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- 3) õpib asjakohaselt kasutama erinevaid suhtluskanaleid, arendab oskust leida, kriitiliselt hinnata ning sihipäraselt kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet, sh ainevaldkonnaga seotud elukutsete ja edasiõppimisvõimaluste infot;
- 4) loeb ja kuulab mõtestatult eri tüüpi tekste ning koostab neid suuliselt ja kirjalikult;
- 5) õpib tundma eri tekstiliike ning märkama nende kasutusvõimalusi ja seoseid isikliku ja tööeluga;
- 6) arendab kriitilist mõtlemist, oskust arvamusi põhjendada ning suuliste ja kirjalike tekstide alusel iseseisvalt järeldusi teha;
- 7) kasutab oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks sõna- ja käsiraamatuid ning internetiallikaid;
- 8) tajub keeleoskust õpioskuste alusena ja identiteedi olulise osana ning kujuneb teadlikuks keelekasutajaks;
- 9) väärtustab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit, suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keelde ja kultuuri;
- 10) suhtub tolerantselt eesti keele võõrkeelena kasutamisse ja toetab teise emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist.

2.1.2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid I kooliastmes

3. klassi lõpetaja:

- 1) mõistab suulisi ja kirjalikke küsimusi ning vastab nendele, kasutades kõnes ja kirjas sobivaid lühivastuseid ning terviklauseid;
- 2) kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja -seoseid ning kirjutab loetava käekirjaga;
- 3) oskab sihipäraselt vaadelda ja nähtut kirjeldada ning märkab erinevusi ja sarnasusi;
- 4) kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit ja olukorda;
- 5) jutustab endast ja lähiümbruses toimunut;
- 6) kuulab mõtestatult eakohast teksti;
- 7) loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt ja õigesti ning saab sellest aru, mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- 8) loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- 9) kirjutab õpitud keelendite piires õigesti;
- 10) jutustab ja kirjutab küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnade või kava abil;
- 11) töötab tekstiga õpetaja juhiste alusel.

2.1.3. Õpitulemused ja õppesisu I kooliastmes

Klassiti jagatud õpitulemused ja õppesisu ning nende omavaheline seos on esitatud ka ainekava lisana 1.-3. klassi õpilase enesehindamislehtedel.

1. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja - tegevus
Suuline keelekasutus	
<u>Kuulamine</u> Eristab häälikuid, täishääliku pikkusi; toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi; kuulab õpetaja ja kaaslase teksti, saab aru lausetest ja jutust. <u>Kõnelemine</u> Teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäheendusega sõna ja oskan neid nimetada; oskab paluda, küsida, tänada, vabandada; jutustab küsimuste abil kuuldust, nähtust, loetust; koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste abil jutukese; esitab peast luuletuse;	Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk täishäälikutel Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi tegutsemine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine. Sõnatäheenduste selgitamine ja täpsustamine Sobivate kõnetuste valik suhtlemisel. (Palumine, küsimine, keeldumine, vabandamine, tänamine) Lihtlausete moodustamine. Küsimuste moodustamine, esitamine ja neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine Eneseväljendus dramatiseeringus, rollimängus. Tuttava luuletuse peast esitamine
Lugemine	
Tunneb häälik- tähelist vastavust, loeb õpitud teksti enam – vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt;	Teksti vaatlus – paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendamise

<p>mõistab häälega või endamisi lugedes loetut;</p> <p>vastab teksti kohta käivatele küsimustele;</p> <p>mõtleb jutule alguse või lõpu; on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu</p>	<p>järgi (hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine). Raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.</p> <p>Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.</p> <p>Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, kaart, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.</p> <p>Sõna, lause ja teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine.</p> <p>Loetud raamatu autori, kunstniku, tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine.</p> <p>Luuletuse ilmekas lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.</p> <p>Tekstiliigid: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus</p> <p>Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.</p>
<p>Kirjutamine</p>	
<p>Kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, teab kuidas väikesi ja suuri kirjatähti kirjutatakse ning õigesti seostatakse;</p> <p>ärakirja tegemine tahvlilt;</p> <p>täidab õpetaja abiga tahvlinäidise järgi õpilaspäevikut, vihikut, kirjutab tööle kuupäeva;</p> <p><u>Kirjalik tekstiloome</u> Koostab näidise järgi kutse;</p> <p>kirjutab jutu pildi, pildiseeria ja küsimuste järgi;</p> <p><u>Õigekeelsus</u> Eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;</p>	<p>Kirja eelharjutused – joonistähete kirjutamine. Õige pliatsihoid ja istumisasend. Väikeste ja suurte kirjatähete õppimine. Tähtede seostamine.</p> <p>Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.</p> <p>Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus.</p> <p>Jutu kirjutamine pilditaiendusena. Jutule lõpu kirjutamine. Loovtöö kirjutamine.</p> <p>Täis- ja kaashäälikud. Täishäälikute pikkuste eristamine ja õigekiri, kaashäälikute pikkustega tutvumine.</p>

<p>kirjutab omasõnade algusesse k,p,t;</p> <p>kirjutab õigesti lühemaid sõnu ja lauseid;</p> <p>teab, et lause lõpeb punktiga;</p> <p>teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimedes kasutatakse suurt algustähte;</p> <p>kirjutab õigesti oma nime;</p>	<p>Sulghäälik (k,p,t) omasõnade alguses.</p> <p>Sõnade lõpu õigekiri – d ja –vad(mitmus) ning – b (tegusõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.</p> <p>Tutvumine jutustava, küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, küsi- ja hüüumärk. Koma lauses (teksti vaatlus).</p> <p>Suur algustäht lause, inimese, loomade, kodukoha nimedes.</p> <p>Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15-20 sõna lihtlausetena). Oma kirjutusvea parandamine õpetaja abiga.</p>
---	--

2. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja - tegevus
Suuline keelekasutus	
<p><u>Kuulamine</u> Eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;</p> <p>kuulab õpetaja ja kaaslase eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;</p> <p>koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;</p> <p><u>Kõnelemine</u> kasutab kõnes terviklauseid;</p> <p>teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase tähendusega sõnu;</p> <p>väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas; vestleb oma kogemustest ja loetust;</p>	<p>Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk suluta kaashäälikul.</p> <p>Õpetaja ja kaaslase suulise mitmeastmelise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine.</p> <p>Õpetaja ettelõetud aineteksitst oluliste mõistete leidmine ja lihtsa skeemi koostamine õpetaja juhendamisel.</p> <p>Kaaslase ettelugemise kuulamine ja hinnangu andmine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid, intonatsioon).</p> <p>Aktiivse sõnavara laiendamine, sõnatähenduste selgitamine.</p> <p>Häälde- ja intonatsiooniharjutused.</p> <p>Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.</p> <p>Kõnelemine eri olukordades (telefonitsi, rühma esindajana), rollimängud.</p>

<p>annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksit, filmi ja teatrietenduse sisu;</p> <p>koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu; vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;</p> <p>esitab peast luletuse või jutukatkendit.</p>	<p>Oma arvamuse avaldamine ja selle põhjendamine. Arutlemine paaris ja rühmas, oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine. Sündmuse, isiku, looma, eseme kirjeldamine tugisõnade, skeemi, tabeli abil.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine, esitamine ja neile vastamine.</p> <p>Eri meeleolude väljatoomine peast esitamisel.</p>
<p>Lugemine</p>	
<p>Loeb õpitud teksti õigesti, parandab ise oma lugemisviigi, intonatsiooni väljendab loetava sisu (enamasti);</p> <p>mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;</p> <p>vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;</p> <p>leiab tekstis iseseisvalt vastuseid konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;</p> <p>tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;</p> <p>kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;</p>	<p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi: oma lugemisvea parandamine kui sellele tähelepanu juhitakse, sobiva intonatsiooni kasutamine. Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugemine.</p> <p>Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ja partnereid arvestades.</p> <p>Eri liiki lühitekstide lugemine (teade, kiri, sõnastik). Oma ja õpetaja käekirjalise teksti mõistmine klassitahvlilt ja vihikust.</p> <p>Teksti/raamatu paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Üksikute tingmärkide, skeemide, kaartide ja tabelite lugemine.</p> <p>Teksti sisu aimamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel.</p> <p>Tekstis õpitavate keelendite, samuti sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade jms leidmine. Tekstis palve, käsu ja keelu äratundmine.</p> <p>Tekstiliikide eristamine: jutustus, luuletus, näidend, mõistatus.</p> <p>Kirjandustekstid: rahvaluule, liisusalm, muinasjutt, mõistatus, vanasõna.</p> <p>Õpiku sõnastiku kasutamine.</p>

<p>on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu;</p>	<p>Loetud raamatu tutvustamine ja soovitamine.</p>
<p>Kirjutamine</p>	
<p><u>Kirjatehnika</u> Kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;</p> <p>kirjutab tahvlilt või õpikust ära;</p> <p>täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikuid, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, lisab kuupäeva.</p> <p><u>Kirjalik tekstiloome</u> Koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;</p> <p>Kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil.</p> <p><u>Õigekeelsus</u> Eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;</p> <p>kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;</p> <p>märgib kirjas õigesti täishäälikuid;</p> <p>teab peast võõrtähtedega tähestikku;</p> <p>alustab lauset suure algustähega ja lõpetab punkti või küsimärgiga; kasutab suurt algustähte inimest ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;</p> <p>kirjutab õigesti sõnade lõppu –d</p>	<p>Suurte ja väikeste kirjatähtede kordamine.</p> <p>Kirjutamise tehnika arendamine: ühtlane kirjarida, õiged tähekujud ja seosed.</p> <p>Näidise järgi kirjatöö paigutamine vihiku lehele, kirjapaberile; kuupäeva kirjutamine.</p> <p>Kutse, õnnitluse ja teate koostamine õpetaja abiga. Tekstilähedase ümberjutustuse kirjutamine küsimuste ja tugisõnade toel.</p> <p>Loovtöö skeemi, kaardi toel; fantaasialugu. Jutu ülesehitus: alustus, sisu ja lõpetus. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutelu.</p> <p>Täishäälikuühendi õigekiri, suluta kaashääliku pikkus ja õigekiri.</p> <p>K, p, t s-i ja h-kõrval; i ja j silbi alguses, h sõna alguses.</p> <p>Silbitamine ja poolitamine.</p> <p>Lauseliik ja lõpumärk (jutustav e väit- ja küsilause. Koma kasutamine liitlauses kirjutamisel, sest, et, aga, kuid puhul.</p> <p>Suur algustäht oma kooli ja tuttavates kohanimedes.</p>

<p>(mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?) -ga(kellega? millega?), -ta (kellela? milleta?);</p> <p>kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi (20-25 sõna).</p>	<p>Sõnade lõpu õigekiri. Ma, sa, ta, me, te, nad õigekiri.</p> <p>Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses.</p> <p>Kirjavea vältimine, parandamine kui veale tähelepanu juhitakse.</p>
---	---

3. klass

Õpitulemused	Õppesisu- ja tegevused
<p>Suuline keelekasutus</p>	
<p><u>Kuulamine</u> Kuulab mõtestatud eakohast teksti, toimib saadud sõnaumi või juhendi järgi.</p> <p><u>Kõnelemine</u> Väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt: palub, küsib, selgitab, keeldub, vabandab, tänab; vastab küsimustele, kasutades sobivaid täislauseid ning lühivastuseid;</p>	<p>Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.</p> <p>Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.</p> <p>Ettelugemise kuulamine, kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid, intonatsioon). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.</p> <p>Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.</p> <p>Kuuldu, nähtu sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.</p> <p>Häälus ja intonatsiooniharjutused. Selge hääluse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.</p> <p>Sobivate kõnetuste valik suhtlemisel. Kõnelemine eri olukordades. Vestlus tundmatuga, klassi/ kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostgevusest</p>

<p>vaatleb sihipäraselt, kirjeldab eesmärgipäraselt nähtut, eset, olendit, olukorda, märkab erinevusi ja sarnasusi;</p> <p>avaldab arvamust kuuldu, loetu kohta;</p> <p>annab küsimuste toel arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu;</p> <p>koostab kuuldu/loetu põhjal skeemi/kaardi;</p> <p>jutustab loetust ja läbielatust; jutustab pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ja küsimuste toel; mõtleb jutule alguse ja lõpu;</p> <p>leiab väljendamiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;</p> <p>esitab peast luuletuse.</p>	<p>loobumine jms.</p> <p>Sõnavara arendamine. Sõnatäheenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtades otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.</p> <p>Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.</p> <p>Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.</p> <p>Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.</p> <p>Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.</p> <p>Tuttava luuletuse, dialoogi ilmekas esitus.</p> <p>Nii enese kui ka teist tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.</p>
<p>Lugemine</p>	
<p>Loeb nii häälega kui endamisi ladusalt ja teksti mõistes; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;</p> <p>loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;</p> <p>töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;</p> <p>vastab suulistele ja kirjalikele küsimustele loetu kohta;</p> <p>eristab kirjalikus tekstis väidet,</p>	<p>Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad.</p> <p>Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine). Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel.</p> <p>Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti lugemine (päevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, sõnasti, sisukord, teade, eeskiri, retsept, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediatekst).</p> <p>Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti</p>

<p>küsimust, palvet, käsku, keeldu;</p> <p>tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;</p> <p>on lugenud läbi vähemalt neli eesti ja väliskirjaniku teost; kõneleb loetud raamatutest;</p> <p>teab nimetada mõnd lastekirjanikku.</p>	<p>sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.</p> <p>Töö tekstiga: õpitavad keelendid, sünonüümid, otsese ja ülekantud tähendusega sõnad. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine.</p> <p>Teksti jaotamine osadeks ning nende pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.</p> <p>Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine.</p> <p>Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine.</p> <p>Tekstiliikide eristamine: folkloorne lastelaul, muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.</p> <p>Kirjandus: muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, mõistatus, vanasõna.</p>
<p>Kirjutamine</p>	
<p><u>Kirjatehnika</u> Kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja – seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;</p> <p>kirjutab tahvlilt ja õpikust õigesti maha, paigutab teksti korrektselt paberile, vormistab vihiku/ töö nõuetekohaselt.</p> <p><u>Õigekiri</u> Valdab eesti häälikkirja aluseid ja õpitud keelendite õigekirja: eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashaälilikuid, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset; märgb kirjas häälikuid õigesti; eristab lühikesi, pikki ja ülipikki täishäälikuid ja</p>	<p>Kirjutamise tehnika süvendamine, loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine. Ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi, oma kirjavea parandamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, kiri, ümbrik.</p> <p>Tähestikuline järjekord. Täis- ja kaashaälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashaäliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. K, p, t s-i ja h kõrval. I ja j õigekiri. H sõna algul. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.</p> <p>Suur algustäht lause alguses, inimese- ja</p>

<p>suluta kaashäälikuid; kirjutab õigesti asesõnu;</p> <p>märgib õpitud sõnades õigesti kaashäälikuühendit; kirjutab õigesti sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusesse; märgib kirjas õigesti käänd- ja pöörsõnade lõppe- ja tunnuseid;</p> <p>teab peast võõrtähtedega tähestikku, kasutab lihtsamat sõnastikku ja koostab lihtsaid loendeid tähestikjärjestuses;</p> <p>kirjutab suure algustähega lause alguse, inimese- ja loomanimed ning õpitud kohanimed.</p> <p><u>Tekstiloome</u> Piiritleb lause ja paneb sellele sobiva lõpumärgi;</p> <p>kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti ja kontrolltib kirjutatut näidise järgi;</p> <p>koostab kutse, õnnitluse, teate, e- kirja; kirjutab eakohase pikkusega loovtöid küsimuste, tugisõnade, joonistuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel.</p>	<p>loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamine. Liitsõna.</p> <p>Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning –sse lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad.</p> <p>Väit- (jutustav), küsi- ja hüüdlause. Lauselõpumärgid. Koma kasutamine loetelus. Koma et, sest, kuid, vaid, aga, siis puhul; sidesõnad, mis koma ei vaja.</p> <p>Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30-40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine.</p> <p>Sõnavara: lähedase ja vastandtähendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.</p> <p>Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.</p> <p>Tarbeteksit (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.</p> <p>Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.</p> <p>Loovtöö kirjutamine. Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.</p> <p>Kirja kirjutamine. Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.</p>
--	---

2.1.4. Õppe- ja kasvatusesmärgid II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi;
- 2) oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) oskab koostada õppetöoks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- 4) tunneb esinemise ettevalmistuse põhiastme ja esineb suuliselt;

- 5) suhtleb eesmärgipäraselt ja valib kontekstile vastava suhtluskanali, kuulab eesmärgistatult;
- 6) tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 7) oskab kasutada ÕSi ja interaktiivseid õigekeelsusallikaid.

2.1.5. Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Klassiti jagatud õpitulemused ja õppesisu ning nende omavaheline seos on esitatud ka **ainekava lisana** 4.-6. klassi õpilase enesehindamislehtedel.

4. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevus
Suuline ja kirjalik suhtlus	
<p>Oskab juhendamise abil valida suhtluskanali.</p> <p>Esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust.</p> <p>Lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös.</p> <p>Oskab oma seisukohta põhjendada.</p> <p>Oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet.</p>	<p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldus ja vestlus etteantud teemal. Küsimustele vastamine, esitus ja tutvustus. Väite põhjendamine.</p> <p>Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Fakt ja aramus.</p>
Teksti vastuvõtt	
<p>Tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi.</p> <p>Loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbeline ning huvivaldkondade tekste.</p>	<p>Trükised (raamat), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine.</p> <p>Visuaalselt esitatud info (foto, joonise) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.</p> <p>Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine.</p>

<p>Võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte.</p> <p>Kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.</p>	<p>Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.</p> <p>Kirjandustekstid (4. klassis): kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, loomateemaline ilukirjanduslik ja aimejutt, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäänud.</p> <p>Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht ja aeg ning tegelased. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Luuletuse mõtestatud lugemine (meeleolu, laad).</p> <p>4. klassi kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades teemavaldkondi, mis on esitatud 4. klassi tabeli lõpus.</p>
<p>Tekstiloom</p>	
<p>Leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet.</p> <p>Tunneb kirjutamiseks valmistumise põhetappe.</p> <p>Jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult.</p> <p>Esineb suuliselt.</p> <p>Avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult.</p> <p>Kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid.</p> <p>Vormistab kirjalikud tekstid korrektselt.</p> <p>Kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.</p>	<p>Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p> <p>Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine.</p> <p>Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.</p> <p>Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja aramus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus:</p>

	<p>üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine.</p> <p>Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.</p> <p>Raamatust kokkuvõtte ning raamatu kohta lugemissoovituse kirjutamine.</p>
<p>Õigekeelsus ja keelehoole</p>	
<p>Tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid.</p> <p>Moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, ja lihtsamaid liitlauseid.</p> <p>Oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks.</p> <p>Rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsid ja hinnates.</p>	<p>Häälikuõpetus ja õigekiri. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Tähed g, b, d s-tähe kõrval. Tähe h õigekiri. Tähtede i ja j õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete gi ja ki õigekiri. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Tähtede f ja š õigekiri. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).</p> <p>Sõnavaraõpetus. Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).</p> <p>Vormiõpetus ja õigekiri. Sõnaliigid: tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, minevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Ainsus ja mitmus. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna koos</p>

	<p>nimisõnaga, Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine.</p> <p>Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis.</p> <p>Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine. Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi.</p> <p>Muud õigekirjateemad. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed. Ajaloosündmused. Ametinimetused ja üldnimetused. Perioodikaväljaanded. Teoste pealkirjad. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine</p>
--	--

Teemavaldkonnad teksti vastuvõtu mooduli täienduseks

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud.

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Poiste ja tüdrukute suhted. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ja aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine eri kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad.

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng. Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaegade omanäolisus.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhtumine keelde. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õpikogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.

5. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja - tegevus
Suuline ja kirjalik suhtlus	
<p>Valib juhendamise toel suhtluskanali;</p> <p>leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;</p> <p>esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid.</p>	<p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitus ja tutvustus. Väite põhjendamine.</p> <p>Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.</p>
Teksti vastuvõtt	
<p>Loeb ja kuulab isiklikust huvist ning õppimise eesmärkidel nii huvivaldkondade kui ka õpi- ja</p>	<p>Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine.</p>

<p>elutarbelisi tekste;</p> <p>rakendab tuttavat liiki teksti lugemisel ja kuulamisel eri viise ja võimalusi;</p> <p>valib juhendamise toel oma lugemisvara.</p>	<p>Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine. Sõnamängud. Leidlik probleemide lahendamine.</p>
<p>Tekstiloome</p>	
<p>Jutustab, kirjeldab, arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;</p> <p>esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne).</p>	<p>Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p> <p>Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine.</p> <p>Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.</p> <p>Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega.</p> <p>Lühiettekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.</p>
<p>Õigekeelsus ja keelehoole</p>	
<p>Tunneb eesti keele häälikusüsteemi, järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhiregleid;</p> <p>moodustab ja kirjavahemärgistab</p>	<p>Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.</p> <p>Häälikuõpetus ja õigekiri. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud</p>

<p>lihtlauseid, sh koondlauseid; rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes.</p>	<p>häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Tähed g, b, d s-tähe kõrval. Tähe h õigekiri. Tähtede i ja j õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete gi ja ki õigekiri. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Tähtede f ja š õigekiri. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).</p> <p>Sõnavaraõpetus. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).</p> <p>Vormiõpetus ja õigekiri. Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad ja muutumatud sõnad. Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Käandsõna. Käandsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga, lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Sõnaraamatute kasutamine käandsõna põhivormide kontrollimiseks.</p> <p>Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlause. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine. Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Muud õigekirjateemad. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed. Ajaloosündmused. Ametinimetused</p>
---	---

	ja üldnimetused. Perioodikaväljaanded. Teoste pealkirjad. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.
--	--

6. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja - tegevus
Suuline ja kirjalik suhtlus	
<p>Valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefoni- ja mobiilivestlusi, kirja- ja meilivahetust;</p> <p>võtab loetut ja kuuldut lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.</p> <p>leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi.</p> <p>oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda;</p>	<p>Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis.</p> <p>Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline arvamused ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.</p> <p>Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.</p> <p>Telefonivestluse alustamine ja lõpetamine. Virtuaalkeskkonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.</p>
Teksti vastuvõtt	
<p>Tunneb tavalisi tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi;</p> <p>võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtte;</p> <p>kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekstide tõlgendamisel ja seostamise.</p>	<p>Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine.</p> <p>Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.</p> <p>Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekteerimine Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid.</p>

	<p>Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri.</p> <p>Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.</p> <p>Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.</p> <p>Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhtumine keelde. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega.</p> <p>Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õpikogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.</p>
<p>Tekstiloom</p>	
<p>Leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ja internetist;</p> <p>tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;</p> <p>tunneb kirjutamisprotsessi põhietappe;</p> <p>kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju ja sõnumeid), oskab leida ja täita lihtsamaid planke ja vorme;</p> <p>avaldab viisakalt ja olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;</p>	<p>Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.</p> <p>Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine.</p> <p>Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine.</p> <p>Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted.</p> <p>Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega.</p>

<p>kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ja seostades.</p>	<p>Lühietekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal. Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.</p> <p>Kiri, ümbriku vormistamine.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p> <p>Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.</p>
<p>Õigekeelsus ja keelehoole</p>	
<p>Tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust, järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;</p> <p>moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;</p> <p>leiab ja kontrollib „Eesti õigekeelsus-sõnaraamatust“ sõna tähendust ja õigekirja;</p> <p>tunneb ära õpitud tekstiliigi; rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates.</p>	<p>Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled. Sugulaskeeled ja sugulasrahvad. Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.</p> <p>Häälikuõpetus ja õigekiri. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri. Tähed g, b, d s-tähe kõrval. Tähe h õigekiri. Tähtede i ja j õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete gi ja ki õigekiri. Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades). Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Tähtede f ja š õigekiri. Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).</p> <p>Sõnavaraõpetus. Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng. Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides. Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi. Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund.</p>

Liitsõna ja liitega sõna erinevused. Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatukui ka internetivariandist).

Vormiõpetus ja õigekiri. Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad ja muutumatud sõnad. Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis. Käändsõna. Käändsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus. Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõna käänamine koos nimisõnaga, lik- ja ne-liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (ne- ja line-liitelised omadussõnad).

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis. Sõnaraamatute kasutamine käändsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused. Korduvate lauseliikmete kirjavahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis. Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid. Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine. Liitlause. Lihtlausete sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjavahemärgistamine. Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjavahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi. Üte ja selle kirjavahemärgid.

Muud õigekirjateemad. Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed. Ajaloosündmused. Ametinimetused ja

	üldnimetused. Perioodikaväljaanded. Teoste pealkirjad. Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.
--	---

2.1.6. Õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja

- 1) tuleb toime eesti kirjakeelega tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;
- 2) suhtleb eesmärgipäraselt ja valib sobiva suhtluskanali, väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ning selgelt;
- 3) järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- 4) kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning avaldab arvamust, vahendab loetut ja kuuldot suuliselt ning kirjalikult;
- 5) tunneb tekstiliike ja nende kasutusvõimalusi ning oskab eesmärgipäraselt eri liiki tekstide koostamiseks ja esitamiseks valmistuda;
- 6) koostab eri liiki tekste ja vormistab need korrektselt;
- 7) avaldab arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
- 8) mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- 9) hindab meediat ja internetist leitud asjakohast teavet kriitiliselt ning kasutab seda sihipäraselt;
- 10) kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi internetiallikatest.

2.1.7. Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Klassiti jagatud õpitulemused ja õppesisu ning nendevaheline seos on esitatud ka **ainekava lisana** 7.-9. klassi õpilase enesehindamislehtedel.

7. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevus
Suuline ja kirjalik suhtlus	
Oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta ja seda vahendada;	Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.

<p>peab asjalikku kirja- ja meilivahetust.</p>	<p>Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik.</p>
<p>Teksti vastuvõtt</p>	
<p>Tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;</p> <p>loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;</p> <p>suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha;</p> <p>seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli;</p> <p>oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;</p> <p>kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.</p>	<p>Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus. Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.</p> <p>Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus.</p> <p>Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine.</p> <p>Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamuslugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine.</p> <p>Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia.</p> <p>Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Avalik ja varjatud mõjutamine.</p>
<p>Tekstiloom</p>	
<p>Leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;</p>	<p>Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine:</p>

<p>tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;</p> <p>oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);</p> <p>oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar, arvamusavaldus) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada;</p> <p>seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;</p> <p>põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p> <p>oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades;</p> <p>kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.</p>	<p>refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.</p> <p>Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.</p> <p>Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine.</p> <p>Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.</p> <p>Arvamuse ja/või arvustuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.</p> <p>Kuulutuse kirjutamine ja vormistamine.</p> <p>Kirjelduse kirjutamine fotode põhjal. Iseloomustuse kirjutamine, lugemine, hindamine.</p> <p>Lühijutu kirjutamine. Jutule jätku kirjutamine, teksti liigendamine.</p> <p>Murdeteksti tõlkimine kirjakeelde, kirjakeelse teksti sõnastuse parandamine, sünonüümide kasutamine kirjaliku teksti rikastamiseks.</p> <p>Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik. Meilivahetus, meili vormistamine ja keelevahendite valik.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötluse põhimõtted.</p>
<p>Õigekeelsus ja keelehoole</p>	
<p>Eristab kirjakeelt argikeelest; teab eesti keele murdeid;</p> <p>oskab õigekirjajuhiseid leida veebiallikatest, sõna- ja käsiraamatutest;</p>	<p>Kirjakeel ja argikeel. Oskussõnavara. Murded.</p>

teab eesti keele hääliküsteemi, sõnaliike ja -vorme;

rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;

teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni.

Häälikuõpetus ja õigekiri

Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, erandid. Veaohtliku õigekirjaga sõnad. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Poolitamine. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri.

Sõnavaraõpetus

Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Sõnavara täiendamise võimalused: tuletamine ja liitmine ning tehissõnad. Sagedamine esinevad tuletusliited ja nende tähendus. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Vormiõpetus ja õigekiri

Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses. Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördvormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendteigusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Käändsõnad. Käännetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.

	Lauseõpetus Lause. Lause suhtluseesmärgid.
--	--

8. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevus
Suuline ja kirjalik suhtlus	
<p>Oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse;</p> <p>oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta;</p> <p>oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada;</p> <p>oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides;</p> <p>kasutab asjakohaseid suulise ja kirjaliku suhtlemise tavasid ja võimalusi.</p>	<p>Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine.</p> <p>Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine. Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Telefonivestlus.</p> <p>Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine.</p> <p>Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine.</p>
Teksti vastuvõtt	
<p>Tunneb peamisi tekstiliike, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi;</p> <p>loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;</p> <p>teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist;</p> <p>oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;</p>	<p>Peamised tekstiliigid (tarbe-, teabe- ja meediažanrid), nende eesmärgid ning keelekasutus.</p> <p>Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine. Teabeteksti (õpiku-, populaarteadusliku teksti) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ning tõlgendamine. Teabetekstide keelekasutuse analüüsimine ja parandamine. Uurimuse eesmärk ning ülesehitus. Meediateksti lugemine, loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine;</p>

<p>kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.</p>	<p>Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.</p> <p>Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.</p> <p>Meediatekstide põhiliigid ja tunnused: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Peamised keelelised mõjutamisvõtted. Kriitiline lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine.</p> <p>Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Põhilised meediakanalid. Televisioon ning raadio: avalik-õiguslikud ja erakanalid. Meediaeetika kesksed põhimõtted. Sõnavabaduse põhimõtte ning selle piirangud. Kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusliku meedia eristamine.</p> <p>Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Kriitiline lugemine, avaliku ja varjatud mõjutamise äratundmine, peamiste keeleliste mõjutamisvõtete eristamine.</p>
<p>Tekstiloome</p>	
<p>Leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;</p> <p>tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;</p> <p>oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande ja kõne);</p> <p>oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (referaat, kirjand, kommentaar,</p>	<p>Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.</p> <p>Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.</p> <p>Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine.</p>

<p>arvamusavaldus, juhend) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada;</p> <p>seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toimingu eesmärgiga, vahendab kuulnud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;</p> <p>põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p> <p>oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.</p>	<p>Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine.</p> <p>Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.</p> <p>Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamise.</p> <p>Arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötluse põhimõtted.</p>
<p>Õigekeelsus ja keelehoole</p>	
<p>Järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;</p> <p>tuleb eesti kirjakeelega toime tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;</p> <p>teab õpitud tekstiliikide keelelisi erijooni, kasutab tekste koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust;</p>	<p>Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehääluse, õige muutmisviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.</p> <p>Õigekeelsussõnaraamatust (nii interneti- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehääluse kontrollimine.</p> <p>Lauseõpetus ja õigekiri. Lause. Lause suhtluseesmärgid. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause</p>

	<p>osalausete ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.</p>
--	---

9. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevus
Suuline ja kirjalik suhtlus	
<p>Oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse;</p> <p>oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta;</p> <p>oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada;</p> <p>oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada;</p>	<p>Kompromissi leidmine ning kaaslaste õeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslaste tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine.</p> <p>Väitlus, väitluse reeglid. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.</p> <p>Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik.</p> <p>Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väarikus. Anonüümsuse mõju keelekasutusele.</p> <p>Aktuaalse meediateksti kommenteerimine. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine.</p>
Teksti vastuvõtt	
<p>Loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;</p>	

<p>teab, et teksti väljenduslaad oleneb teksti kasutusvaldkonnast, liigist ja autorist;</p> <p>suudab kasutatud keelevahendite kohta järeldusi teha ning märkab kujundlikkust mõjutusvahendina;</p> <p>oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada;</p> <p>kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides.</p>	<p>Tarbetekstide (juhend, elulookirjeldus, avaldus, seletuskiri) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbetekstidest olulise info leidmine ning selle põhjal järelduste tegemine.</p> <p>Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.</p> <p>Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Teabe talletamine ning süstematiseerimine.</p>
<p>Tekstiloom</p>	
<p>Leiab tekstiloomeks vajalikku teavet raamatukogust ja internetist, valib kriitiliselt teabeallikaid ning osundab neid sobivas vormis;</p> <p>tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise etappe;</p> <p>oskab suuliselt esineda (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab kõne);</p> <p>oskab eesmärgipäraselt kirjutada, eri liiki tekste (kirjand, kommentaar, arvamusalaldus, elulugu, avaldus, seletuskiri) korrektselt vormistada ning suuliselt esitada;</p> <p>seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga, vahendab kuulud ja loetud tekste sobiva pikkuse ja täpsusega, viidates allikale;</p> <p>põhjustab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;</p>	<p>Teabe leidmine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide (meedia- ja teabetekstid) põhjal kirjutamine: arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.</p> <p>Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine.</p> <p>Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamise.</p> <p>Arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine.</p> <p>Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa tervikuks sidumine.</p>

<p>oskab kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid nii tekste luues kui ka seostades.</p>	<p>Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.</p> <p>Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine.</p> <p>Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.</p> <p>Kirjalike tööde vormistamise ja teksti arvutitöötluse põhimõtted.</p>
<p>Õigekeelsus ja keelehoole</p>	
<p>Väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest ning tajub eesti keele eripära, suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;</p> <p>järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid internetiallikatest ning sõna- ja käsiraamatutest, kasutab arvuti õigekirjakorrektorit;</p> <p>tuleb eesti kirjakeelega toime tavasuhtluses ja avalikult esinedes ning edasi õppides;</p> <p>tunneb keelendite stiiliväärtust, kasutab ja mõistab tekstis keelendeid;</p> <p>teab eesti kirjakeele arengu etappe.</p>	<p>Eesti kirjakeele kujunemine. Keeleuendus ja keele areng: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega. Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehääluse, õige muutmisviisi, tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.</p> <p>Sõnavaraõpetus. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine ja liitmine ning tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited.</p> <p>Veaohtlike sõnade ja sõnavormide kordamine: veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad; veaohtlike võõrsõnade õigekiri; veaohtlikud käändevormid, käändsõnad ja sõnavormid; veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid.</p> <p>Lauseõpetuse põhivara kordamine: liht- ja liitlause, otsekõne, lausekühendi õigekirja kordamine.</p> <p>Muud õigekirjateemad Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid. Kohad ja ehitised. Asutused, ettevõtted ja</p>

	<p>organisatsioonid, riigid ja osariigid. Perioodikaväljaanded. Teosed, dokumendid ja sarjad. Ajaloosündmused. Üritused. Kaubad.</p> <p>Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.</p> <p>Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus.</p> <p>Arvuti keelekorrektori kasutamine.</p>
--	---

2.2. Kirjandus

2.2.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kirjandusõpetusega taotleme, et Pärnu Vabakooli õpilane:

- 1) loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse;
- 2) väärtustab kirjandust rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab oma loomevõimeid ja suhtub loometöösse lugupidamisega;
- 5) laiendab silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 6) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid ning valmidust võtta vastutus enda elu mõjutavate valikute ja otsuste eest;
- 7) avaldab arvamust ja sõnastab oma mõtteid;
- 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid;
- 9) loob seoseid ühiskonnas toimuva ning enda väärtuste, ootuste ja tulevikuplaanide vahel.

2.2.2. Õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes

6. klassi lõpetaja:

- 1) loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlblisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- 2) loeb ladusalt ja ilmekalt jõukohase keerukusega teksti ning mõistab seda;
- 3) oskab tutvustada loetud teoste sisu ja tegelasi, arutleda tegelassuhete ja probleemide üle, sealhulgas võrrelda tegelaste ning enda väärtushoiakuid ja huvisid;
- 4) oskab teksti- või elamuspõhiselt jutustada ja loetu üle arutleda;
- 5) kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- 6) oskab vajaliku teavet hankides kasutada eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja internetti.

2.2.3. Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Klassiti jagatud õpitulemused ja õppesisu ning nendevaheline seos kirjanduse õppimisel on esitatud ka **ainekava lisana** 5.-6. klassi õpilase enesehindamislehtedel.

5. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevus
Lugemine	

<p>1) on lugenud läbi vastavalt võimetele vähemalt 4-8 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;</p> <p>2) loeb ladusalt ja ilmekalt;</p> <p>3) väärtustab ilukirjanduse lugemist;</p> <p>4) oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõnelda oma lugemiselamustest ja -kogemustest.</p>	<p>Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p>
<p>Jutustamine</p>	
<p>1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade abil;</p> <p>2) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>3) jutustab piltteksti põhjal.</p>	<p>Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil.</p> <p>Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.</p>
<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p>	
<p>1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;</p> <p>2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäitega;</p> <p>3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;</p> <p>4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;</p> <p>5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb ennast mõne tegelasega;</p>	<p>Teksti kui terviku mõistmine. Mälu- ehk faktiküsimuste ja loovküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.</p> <p>Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine.</p>

- 6) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;
- 8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
- 9) tunneb ära ja kasutab tekstides tuntumaid kõnekujundeid;
- 10) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- 11) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes enda elamustele ja kogemustele;
- 12) seletab õpitud kõnekujundeid, rahvalaulu, muistendi ja muinasjutu olemust oma sõnadega.

Illustratiivsete näidete (nt tsitaadid, iseloomulikud detailid) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendusteed. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sh metakeele mõistmine. Mõisted: epiteet, võrdlus, vanasõna, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, algriim.

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade olemus, nende tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Koomilise leidmine tekstist.

Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamise. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

	<p>Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased ning tunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jm). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused.</p> <p>Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused, teema ja idee, probleem, pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. Luuletuse vorm. Rahvalaulu olemus.</p>
<p>Teksti esitus ja omalooming</p>	
<p>1) on omaloominguliselt aktiivne: kirjutab erineva pikkusega erižanrilisi omaloomingulisi töid, ka kooli omaloomingulehte, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis;</p> <p>2) esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust.</p>	<p>Esitamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.</p> <p>Omalooming</p> <p>Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <p>1) loomamuinasjutt, imemuinasjutt, tekke- või seletusmuistend, hiiu- või vägilasmuistend, seiklus- või fantaasiajutt, mälestuslugu;</p> <p>2) jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu, luuletus etteantud riimide põhjal või iseseisvalt samasisuline jutt luuletuse põhjal;</p> <p>3) looduskirjeldus, loom- või kirjandusliku tegelase kirjeldus, loo sündmustiku edasiarendus, uus või jätkuv lõpp loole, tegelastevaheline dialoog, kiri mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ja tunnete kirjeldamine. Autori</p>

	<p>suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p>
--	---

6. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevus
Lugemine	
<p>1) on lugenud läbi vastavalt võimetele vähemalt 4-8 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;</p> <p>2) loeb ladusalt ja ilmekalt;</p> <p>3) väärtustab ilukirjanduse lugemist;</p> <p>4) oskab tutvustada loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõnelda oma lugemiselamustest ja -kogemustest.</p>	<p>Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine. Eesmärgistatud ülelugemine. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine ning ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p>
Jutustamine	
<p>1) jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade abil;</p> <p>2) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;</p> <p>3) jutustab piltteksti põhjal.</p>	<p>Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Aheljutustamine. Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. Fantaasialoo jutustamine.</p>
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine	

- 1) koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- 2) vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäitega;
- 3) koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 4) järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;
- 5) kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, ning võrdleb ennast mõne tegelasega;
- 6) leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- 7) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;
- 8) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
- 9) tunneb ära ja kasutab tekstides tuntumaid kõnekujundeid;
- 10) seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- 11) mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes enda elamustele ja kogemustele;
- 12) seletab õpitud kõnekujundeid, rahvalaulu, muistendi ja muinasjutu olemust oma sõnadega.

Teksti kui terviku mõistmine. Mälu- ehk faktiküsimuste ja loovküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlausetega ning märksõnadena.

Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt tsitaadid, iseloomulikud detailid) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. Oma mõtete, tundmuste ning lugemismuljete sõnastamine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest ning oma sõnavara rikastamine.

Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ning tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise ja tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine ja nende käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelasvaheline konflikt, selle põhjused ja lahendusteed. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord. Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed. Minajutustaja kui loo edastaja.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sh metakeele mõistmine. Mõisted: epiteet, võrdlus, vanasõna, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, algriim.

Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Lihtsamate sümbolite seletamine. Tegelasõne varjatud tähenduse

	<p>mõistmine. Kõnekäändude ja vanasõnade olemus, nende tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. Koomilise leidmine tekstist.</p> <p>Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased ning tunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jm). Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused.</p> <p>Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused, teema ja idee, probleem, pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. Luuletuse vorm. Rahvalaulu olemus. Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. Animafilmi olemus.</p>
<p>Teksti esitus ja omalooming</p>	
<p>1) on omaloominguliselt aktiivne: kirjutab erineva pikkusega erižanrilisi omaloomingulisi töid, ka kooli omaloomingulehte, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis;</p> <p>2) esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust.</p>	<p>Esitamine. Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine. Õige hingamine ning kehahoid. Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialogi või monoloogina). Rollimäng, rolliteksti esitamine.</p> <p>Omalooming</p> <p>Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <p>1) loomamuinasjutt, imemuinasjutt, tekke- või seletusmuistend, hiiu- või vägilasmuistend, seiklus- või fantaasiajutt, mälestuslugu;</p> <p>2) jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu, luuletus etteantud riimide põhjal või</p>

	<p>iseseisvalt samasisuline jutt luuletuse põhjal;</p> <p>3) looduskirjeldus, loom- või kirjandusliku tegelase kirjeldus, teose või kujuteldava tegelase päevikulehekülg, sündmustiku või tegelasega seotud kuulutus, loo sündmustiku edasiarendus, uus või jätkuv lõpp loole, tegelastevaheline dialoog, kiri mõnele teose tegelasele või tegelasrühmale.</p> <p>Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse ja tunnete kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine.</p> <p>Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.</p>
--	--

Kirjandustekstide valik

II kooliastmes käsitletavat tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Poiste ja tüdrukute suhted. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ning aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Leidlik probleemide lahendamine. Iuelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng. Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohullikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks

- Harri Jõgisalu „Veskiratta Madis” või „Vennikese ja tema sõprade lood”,
- Andrus Kiviräha „Sirlu, Siim ja saladused”,
- Aino Perviku „Arabella, mereröövli tütar”,
- Jaan Krossi „Mardileib”,
- Jaan Rannapi „Viimane valgesulg”,
- Eno Raua „Kalevipoeg” või „Roostevaba mõök”,
- Erich Kästneri „Veel üks Lotte”,
- James Krüssi „Timm Thaler ehk müüdnud naer”,
- Astrid Lindgreni „Vennad Lõvisüdamed” või „Röövlitütar Ronja”,
- Ferenc Molnári „Pal-tänava poisid”,
- Christine Nöstlingeri „Vahetuslaps”,
- Joanne Kathleen Rowlingi „Harry Potter ja tarkade kivi”,
- John Ronald Reuel Tolkieni „Käabik”,
- Mark Twaini „Tom Sawyeri seiklused”,
- vähemalt üks uudisproosateos omal valikul,
- üks vabalt valitud luulekogu,
- vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos.

Rahvaluuletekstid

Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. „Kalevala” lood. Looma- ja imemuinasjutud. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud. Paikkondliku algupäraga rahvaluuletekstid, muistendid.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid

Sissevaateid Friedrich Robert Faehlmanni, Harri Jõgisalu, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tungla ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

2.2.4. Õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja

- 1) väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatut üle ning kirjutab omaloomingulisi töid;
- 2) loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- 3) mõistab teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljusust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
- 4) tõlgendab, analüüsib ja mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
- 5) väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- 6) kasutab vajaliku teabe hankimiseks erinevaid allikaid, nii teatmeteoseid kui ka interneti.

2.2.5. Õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Klassiti jagatud õpitulemused ja õppesisu ning nendevaheline seos kirjanduse õppimisel on esitatud ka **ainekava lisana** 7.-9. klassi õpilase enesehindamislehtedel.

7. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja -tegevus
Lugemine ja jutustamine	
<p>1) on läbi lugenud vastavalt võimetele vähemalt 6-8 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;</p> <p>2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist;</p> <p>3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega;</p> <p>4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.</p>	<p>Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades</p>

	<p>tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>
<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p>	
<p>1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid;</p>	<p>Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul.</p> <p>Teose mõistmist toetavad tegevused. Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.</p> <p>Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine.</p> <p>Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine. Tegelase analüüs. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane.</p>

11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;
12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelas vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelas tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Mitme teose peategelas võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine.

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulus Epiteedi, võrdluse, metafoori ja isikustamise tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid.

Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Kõnekäänud, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.

	<p>Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp.</p> <p>Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. Arvustuse olemus.</p>
<p>Teksti esitus ja omalooming</p>	
<p>1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust;</p> <p>2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;</p> <p>3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;</p> <p>4) on omaloominguliselt aktiivne;</p> <p>5) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.</p>	<p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektnes keha hoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi.</p> <p>Omalooming</p> <p>Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <p>1) muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusena jm;</p> <p>2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast</p>

	<p>sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm;</p> <p>3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm;</p>
--	---

8. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja - tegevus
Lugemine ja jutustamine	
<p>1) on läbi lugenud vastavalt võimetele vähemalt 6-8 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;</p> <p>2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist;</p> <p>3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega;</p> <p>4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.</p>	<p>Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist</p>

	<p>jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>
<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p>	
<p>1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; 9) oskab luuletusi lahti mõtestada; 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid; 11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;</p>	<p>Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul. Eepika, lüürika, dramaatika. Eepos, romaan, jutustus, novell. Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss. Tragöödia, komöödia.</p> <p>Teose mõistmist toetavad tegevused. Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.</p> <p>Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.</p> <p>Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.</p>

12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teksti kui terviku mõistmine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöo kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine.

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatusetundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine

	<p>Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Vabavärsilise luule tunnused. Piltluule.</p> <p>Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused. Kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Kõnekään, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puandi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.</p> <p>Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus.</p> <p>Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering.</p> <p>Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. Arvustuse olemus.</p>
<p>Teksti esitus ja omalooming</p>	
<p>1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust;</p> <p>2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;</p> <p>3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase</p>	<p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektnes keelkäsitlus. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine.</p>

iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;
4) on omaloominguliselt aktiivne;
5) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

1) muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusel jm;

2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm;

3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm;

4) teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.

9. klass

Õpitulemused	Õppesisu ja - tegevus
<p>Lugemine ja jutustamine</p>	
<p>1) on läbi lugenud vastavalt võimetele vähemalt 6-8 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;</p> <p>2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist;</p> <p>3) oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega;</p> <p>4) suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.</p>	<p>Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.</p> <p>Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>
<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p>	

- 1) oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- 2) kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
- 3) kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;
- 4) kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;
- 5) arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;
- 6) leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- 7) otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
- 8) tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- 9) oskab luuletusi lahti mõtestada;
- 10) eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid;
- 11) oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;
- 12) seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul. Eepika, lüürika, draamatika. Eepos, romaan, jutustus, novell. Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss. Tragöödia, komöödia.

Teose mõistmist toetavad tegevused. Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.

Teksti kavastamine: kavapunktid väitlauset ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.

Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teksti kui terviku mõistmine. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise

põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp. Kirjanduse tüüptegelasi.

Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.

Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine

Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine.

Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.

Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine

Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule.

	<p>Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Kõnekäänu, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.</p> <p>Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp.</p> <p>Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus.</p> <p>Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering.</p> <p>Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.</p> <p>Arvustuse olemus.</p>
<p>Teksti esitus ja omalooming</p>	
<p>1) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust;</p> <p>2) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;</p> <p>3) kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;</p> <p>4) on omaloominguliselt aktiivne;</p> <p>5) kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.</p>	<p>Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Korrektne kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine.</p> <p>Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.</p>

	<p>Omalooming</p> <p>Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:</p> <p>1) muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusena jm;</p> <p>2) ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuletuse dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm;</p> <p>3) muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse jm;</p> <p>4) teemamapi või lühiuurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>
--	---

Kirjandustekstide valik

III kooliastmes käsitletavat tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus. Enesehinnang, Eneseväärikus. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ja teiste vajadused ning huvid. Kirjutatud ja kirjutamata seadused. Arusaamine heast ja halvast.

Õiglus ja ebaõiglus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Eesmärgid. Eneseotsingud. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Õnnelik olemine. Minu tugevad ja nõrgad küljed. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid.

Kodus ja koolis. Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Kodu toetav jõud. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate ja kasuvanematega. Eri põlvkondade ühised ja erinevad tõekspidamised. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Suhted eakaaslastega. Suhted õpetajatega. Poiste ja tüdrukute suhted. Esimene armastus. Ühised väärtused. Kohustused ja vastutus. Koostegutsemine ja üksiolek. Hirmud. Erinevad kooliprobleemid ja koolivägivald. Abivajaja ning aitaja. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Mina grupi liikmena. Liidriks olek. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus. Kultuuride mitmekesisus. Elu eri kultuurides. Rahvuskultuur. Regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte- jm kultuur. Sallivus erinevate kultuurinähtuste suhtes. Matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Rahvuskultuuri säilitajad ja arendajad. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad.

Mängiv inimene. Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Mängulisus elus ja loomingus. Leidlik probleemide lahendamine. Loova mõtteviisi rakendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängu ja elu piirid. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid. Riskeerimisjulgus. Mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Roheline mõtteviis. Minu osa looduse hoidmisel. Üleilmsed loodushoiuprobleemid. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ja vastutus nende eest. Tasakaal looduses. Aastaaegade omanäolisus. Loodus kui ilu allikas. Linna- ja maakeskkonna erinevus.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted. Mina Eesti ühiskonna liikmena. Minu juured. Seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Ajaloomälu. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Murdekeele omapära. Kodupaiga väärtustamine. Kangelaslikkus. Rahvusidentiteet. Suhted teiste rahvaste esindajatega. Eestlaste ja venelaste suhted. Rassismiprobleemid. Teistsuguste kultuuride austamine.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon. Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ja infoallikas. Internet kui ohuallikas. Keeleline mõjutamine. Käitumine suhtlusportaalides. Infoteadlik inimene. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks

- Eduard Bornhöhe „Tasuja” või „Vürst Gabriel ehk Pirita kloostri viimsed päevad”,
- Oskar Lutsu „Kevade”,
- Sass Henno „Mina olin siin”,
- August Kitzbergi „Libahunt”, Albert Kivikase „Nimed marmortahvil”,

- Andrus Kiviräha „Rehepapp”,
- Lydia Koidula „Säärane mulk”,
- Diana Leesalu „Mängult on päriselt”,
- Helga Nõu „Kuues sõrm”, „Pea suu!” või muu noorsooromaan,
- Katrin Reimuse „Haldjatants”,
- Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees”,
- Aidi Valliku „Kuidas elad, Ann?” või „Mis teha, Ann?” või „Mis sinuga juhtus, Ann?”, Eduard Vilde „Pisuhänd”,
- Paulo Coelho „Alkeemik”,
- William Goldingi „Kärbeste jumal”,
- George Orwelli „Loomade farm”,
- Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints”,
- üks Terry Pratchetti romaan omal valikul,
- üks Agatha Christie või Arthur Conan Doyle'i romaan omal valikul,
- üks reisikiri omal valikul,
- vähemalt üks uudisproosateos omal valikul,
- üks vabalt valitud luulekogu igal aastal,
- vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos.

Rahvaluule tekstivalik

Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (laulud sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma- ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Sõpruseteemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi. Paikkondliku algupäraga rahvaluuletekstid, muistendid.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid. Sissevaateid Fred Jüssi, Lydia Koidula, Juhan Liivi, Viivi Luige, Oskar Lutsu, Lennart Meri, Jüri Parijõe, Kristjan Jaak Petersoni, Hando Runneli, Anton Hansen Tammsaare ja Marie Underi ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loominguloosse.

2.3. Draamaõpetus

Draamaõpetuse kursuse läbivad Pärnu Vabakoolis 4. ja 5. klass. Draamaõpetus on eesti keele ja kirjanduse õppe osa.

2.3.1. Õppetegevus

II kooliastmes aitab draamaõpetus

- jälgida ja kontrollida ennast;
- analüüsida oma käitumist, soove ja motiive;
- arendada oma võimeid, kalduvusi ja huvisid;
- kooskõlastada oma tegevust ümbritsevaga.

Draamaõpetus kujundab oskust

- töötada meeskonnas, paaris ja rühmas;
- jaotada ülesandeid, tegevust kooskõlastada, leida uusi lahendusi;
- olla tolerantne kaaslase isiku ja arvamuste suhtes;
- allutada oma tahet meeskonna reeglitele.

Draamaõpetus toetab

- väärtuste selginemist ja ideaalide kujunemist;
- õigete käitumismallide järgimist antud kultuurilises keskkonnas;
- tegutsemis- ja õpimotivatsiooni kujunemist;
- tööde vormistamist ja nende ettekandmist;
- tahet ja huvi eesmärgistatult tegutseda ning õppida.

Draamaõpetus aitab murdeas õpilasel

- õppida tasakaalustama oma erinevaid rolle elus;
- läbi mängida võimalikke rollikonflikte ja neile lahendusi otsida;
- luua situatsioone, kus on võimalik pälvida kaaslaste tunnustust;
- arendada suhtlusoskust;
- kinnistada käitumismalle;
- teadvustada oma tegevust iseendale ja oma kaaslastele.

Draamaõpetuse kaudu

- õpitakse tundma teatrit kui kunstiliiki;
- tutvutakse Eesti teatrite tegevusega.

2.3.2. Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Klassiti jagatud õpitulemused ja õppesisu ning nende omavaheline seos draamaõpetuses on esitatud ka **ainekava lisana** 4.-5. klassi õpilase enesehindamislehtedel.

4. klass

Õpitulemused

- 1) omab adekvaatset minapilti, teab oma tugevaid ja nõrku külgi, püüab selgusele jõuda oma huvides ja püüdlustes;

- 2) oskab olukorrale vastavalt kasutada häält, miimikat, žeste ja keha oma mõtete ja tunnete väljendamisel;
- 3) oskab ja tahab teha koostööd, meeskonnas tegutseda erinevates rollides, tunneb rõõmu loovast tegevusest;
- 4) tunnustab inimeste vaadete ja olukordade erinevusi, mõistab kompromisside vajalikkust ja on valmis neid looma;
- 5) oskab saadud teavet tõlgendada, kasutada ja edastada;
- 6) tunneb põhilisi suhtlusvõtteid, oskab neid kasutada vastavalt situatsiooni iseärasustele;
- 7) väärtustab kunstiloomingut, soovib end kunstivahendite abil väljendada;
- 8) tunneb põhilisi teatriliike, on tuttav Eesti teatrite ja näitlejatega, teab teatritöö organiseerimise põhimõtteid.

Õppesisu

Mina ümbruskonnas

Enesearendus

- loovtekstide diktsioon, hääletugevus, -selgus, väljenduslikkus;
- spontaansed sõnavõtted, monoloogid, kirjeldused;
- kuulamisharjutused ja kuuldu järgi tegutsemine;
- tähelepanu- ja vaatlusülesanded, avastatu esitamine teistele kõne ja kehalise väljenduse kaudu;
- koostamine ja esitamine;
- kirjanduslike tekstide esitamine (luule, proosa)
- pantomiim;
- kujutlusmängud, kujuteldava kirjeldamine, joonistamine, väljendamine liikumise kaudu;
- väljamõeldud või ümbritsevast elust leitud rollide kirjeldused, esitused, etüüdid;
- liikumismängud ja muusikaline liikumine.

Eneseanalüüs

- oma tunnete ja meeleolude kirjeldamine;
- oma tegevustele, olukordadele ja situatsioonidele hinnangu andmine;
- oma hinnangu põhjendamine;
- mina-pildi teadvustamine endale ja kaaslastele;
- oma probleemide, vajaduste ja ootuste teadvustamine.

Meeskonnatöö

Koostöö ja suhtlemise arendamine tegevuse kaudu

- tähelepanu-, koostöö- ja liikumismängud;
- erinevate karakterite kujutamine (soolised, kultuurilised, isiksuslikud erinevused);
- erinevate emotsioonide väljendamine teksti ja tegevuse kaudu;
- olukordade väljendamine liikumise, pantomiimide, "skulptuuride" kaudu, tegevuse selgitus ja põhjendus;
- dialoogide, loovtekstide koostamine ja esitamine;
- improvisatsioonid, etüüdid piltide, etteantud situatsioonide, märksõnade ja muusika järgi;
- teksti, pildi, laulu või muusikapala lavastamine;

- lühinäidendi kirjutamine ja lavastamine;
- diskussioonid, väitlused uudsetes rollides;
- muusikaline liikumine ja tants;

Tegevuse analüüs

- olukordade ja grupitöö tulemuslikkuse analüüs;
- tööle ühise hinnangu leidmine koos kaaslastega.

Teater

Teatrikülastused

- kutseline teater, õpilasteater, harrastusteater;
- teatrikülastuste analüüs.

Teatritöö ja erinevate väljendusvahendite tutvustus

- erinevate žanrite tutvustus;
- tutvumine Eesti teatrite ja näitlejatega;
- teatri roll läbi aegade.

5. klass

Õpitulemused

- 1) omab adekvaatset minapilti, teab oma tugevaid ja nõrku külgi, püüab selgusele jõuda oma huvides ja püüdlustes;
- 2) oskab olukorrale vastavalt kasutada häält, miimikat, žeste ja keha oma mõtete ja tunnete väljendamisel;
- 3) oskab ja tahab teha koostööd, meeskonnas tegutseda erinevates rollides, tunneb rõõmu loovast tegevusest;
- 4) peab kinni kokkulepetest ja meeskonnas kehtestatud reeglitest, on usaldusväärne, tunneb vastustust oma tegude eest, on positiivne ja arvestab kaaslastega;
- 5) mõistab oma rolli pereliikmena, sõbrana, kaaslasena, õpilasena; püüab leida lahendusi tekkinud probleemidele;
- 6) tunnustab ja aitab kaaslasi, hindab enese ja kaaslaste töö tulemusi;
- 7) oskab töid vormistada, viimistleda ja esitada;
- 8) oskab keskenduda tegevusele, seda kavandada ja hinnata, oma eksimusi näha ja tunnustada, oma tegevust korrigeerida;
- 9) oskab ja tahab oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta;
- 10) tunneb põhilisi teatrilikke, on tuttav Eesti teatrite ja näitlejatega, teab teatritöö organiseerimise põhimõtteid.

Õppesisu

Mina ümbruskonnas

Enesearendus

- loovtekstide diktsioon, hääletugevus, -selgus, väljenduslikkus;
- spontaansed sõnavõttud, monoloogid, kirjeldused;
- kuulamisharjutused ja kuuldu järgi tegutsemine;

- tähelepanu- ja vaatlusülesanded, avastatu esitamine teistele kõne ja kehalise väljenduse kaudu;
- koostamine ja esitamine;
- kirjanduslike tekstide esitamine (luule, proosa)

Eneseanalüüs

- oma tunnete ja meeleolude kirjeldamine;
- oma tegevustele, olukordadele ja situatsioonidele hinnangu andmine;
- oma hinnangu põhjendamine;
- mina-pildi teadvustamine endale ja kaaslastele;
- oma probleemide, vajaduste ja ootuste teadvustamine.

Meeskonnatöö

Koostöö ja suhtlemise arendamine tegevuse kaudu

- tähelepanu-, koostöö- ja liikumismängud;
- enesekehtestamine meeskonnas, ei-ütlemine, vabandamine;
- erinevate karakterite kujutamine (soolised, kultuurilised, isiksuslikud erinevused);
- erinevate emotsioonide väljendamine teksti ja tegevuse kaudu;
- olukordade väljendamine liikumise, pantomiimide, "skulptuuride" kaudu, tegevuse selgitus ja põhjendus;
- dialoogide, loovtekstide koostamine ja esitamine;
- improvisatsioonid, etüüdid piltide, etteantud situatsioonide, märksõnade ja muusika järgi;
- teksti, pildi, laulu või muusikapala lavastamine;
- lühinäidendi kirjutamine ja lavastamine;
- rollimängud: probleemide ja konfliktide lahendamiseks, alternatiivsete käitumisviiside leidmiseks, väärtuste ja kõlblusnormide kujundamiseks;
- muusikaline liikumine ja tants;
- plaanide, skeemide, piltkavandite koostamine, tegutsemine nende järgi.

Tegevuse analüüs

- oma ja kaaslaste osaluse analüüs meeskonnatöös;
- kaaslaste hinnangute kuulamine ja aktsepteerimine;

Teater

Lavastamine

- lavastuse tehniliste elementidega tutvumine;
- etenduse planeerimine, organiseerimine ja harjutamine;
- etenduse mängimine.

Esteetiline kasvatus

- teater ja teised kunstid;
- teatri osa esteetilises kasvatuses;
- teatri koht isiksuse kujunemisel.